

МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ

УТВЪРДЕН СЪС ЗАПОВЕД:/.....20... г.
НА МИНИСТЪРА НА ОКОЛНАТА СРЕДА

ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ

за опазване на растителния вид
Вълнестоцветно сграбиче
(*Astragalus dasyanthus* Pall.)
в България

2013 - 2022 г.

СОФИЯ, 2013г.

Планът за действие е разработен от гл. ас. **Стоян Стоянов** и ас. **Валентина Горанова** от **Института по биоразнообразие и екосистемни изследвания, БАН** в рамките на проект *“Пилотна мрежа от малки защитени територии за опазване на растения от българската флора по модела на растителните микрорезервати”* (Life08NAT/BG/279), изпълняван с финансовата подкрепа на Програмата на ЕС за околна среда Life+ и МОСВ.

СЪДЪРЖАНИЕ

	Стр.
1. РЕЗЮМЕ	1
2. УВОД	3
2.1. Основание за разработване на плана	3
2.2. Процес на разработване на плана	3
2.3. Цел на плана	4
3. ПРИРОДОЗАЩИТЕН И ЗАКОНОВ СТАТУС	5
4. ОСНОВНИ СВЕДЕНИЯ ЗА ВИДА В СТРАНАТА	5
4.1. Таксономия и номенклатура	5
4.2. Биология на вида	6
4.3. Разпространение	6
4.4. Екология на вида	7
4.5. Състояние на популациите	9
4.6. Данни за отглеждане на вида в контролирани условия	10
5. ЗАПЛАХИ И ЛИМИТИРАЩИ ФАКТОРИ	11
5.1. Неподлежащи на управление фактори	11
5.2. Подлежащи на управление фактори	11
6. ПРЕДПРИЕТИ МЕРКИ ЗА ОПАЗВАНЕ	11
6.1. Опазване на местообитания	11
6.2. Преки природозащитни мерки, изследователски мерки и мониторинг	12
6.3. Повишаване осведомеността за вида и необходимостта от опазване	12
7. НЕОБХОДИМИ ПРИРОДОЗАЩИТНИ ДЕЙСТВИЯ	12
7.1. Политики и законодателство	12
7.2. Пряко опазване и възстановяване на вида и местообитанията	12
7.3. Изследвания и мониторинг	13
7.4. Повишаване осведомеността, природозащитната култура и уменията за опазване на вида	13
8. МОНИТОРИНГ И ОЦЕНКА НА ПЛАНА	13
9. БЮДЖЕТ И ГРАФИК ЗА РЕАЛИЗИРАНЕТО НА НАБЕЛЯЗАНИТЕ ДЕЙНОСТИ	14
10. ПРИЛОЖЕНИЯ	16

1. РЕЗИЮМЕ

Разработването на планове за действие за застрашени растителни и животински видове е един от основните подходи в природозащитната дейност у нас. Като механизъм за осигуряване на запазването и устойчивото съществуване на ценни от флората и фауната видове, плановете за действие допринасят за опазване на биологичното разнообразие както на национално ниво, така и за постигане целите на Конвенцията за биологично разнообразие в международен план.

Настоящият план за действие е разработен с цел да бъде съхранен за българската флора критично застрашения растителен вид Вълнестоцветно сграбиче (*Astragalus dasyanthus*) и чрез набелязване на конкретни мерки и дейности да се осигури опазването и устойчивото управление на неговите популации и местообитания.

Вълнестоцветното сграбиче е един от най-редките представители на род Сграбиче (*Astragalus*) в България и един от най-редките видове в българската флора от сем. Бобови (*Fabaceae*). *Astragalus dasyanthus* е защитен вид, включен в Приложение № 3 на Закона за биологичното разнообразие, в Червения списък на висшите растения в България (2009) и в Червена книга на Р. България, т. 1. Растения и гъби (под печат) с категория “критично застрашен”. По критериите на *IUCN Red Lists of Threatened Plants* е оценен като “рядък” в световен мащаб.

Географският ареал на вида включва Централна и Източна Европа - Унгария, северната част на Балканския полуостров, Молдова, Югозападна Русия, Украйна.

За България, по литературни данни и хербарни материали, Вълнестоцветното сграбиче се посочва с находища в различни части на страната, част от които не са потвърждавани от много години и най-вероятно са унищожени. Понастоящем е сигурно разпространението му само на 3 места у нас: в Дунавска равнина (при с. Комарево, Плевенско), в Североизточна България (при с. Мечка, Русенско) и в северна Струмска долина (при гр. Бобошево, Кюстендилско).

В северна България видът е привързан към сухи до умерено влажни, средномощни карбонатни черноземни почви върху лъсови повърхнини и е елемент в състава на растителни съобщества от степен тип, формиращи приоритетния за опазване хабитат “Панонски лъсови степни тревни съобщества” (код 6250). В Струмската долина расте на сухи, плитки канелени почви, в състава на ксеротермни храстови и тревни съобщества с преобладаване на субсредиземноморски елементи. По-голямата част от местообитанието принадлежи към хабитат “Източни гори от космат дъб” (код 91AA).

Популациите на вида заемат ограничена площ и в отделните находища имат различна, но сравнително ниска численост, като най-голямата по площ и численост популацията е установена в Дунавска равнина, в землището на с. Комарево.

Биологичните особености и специфичните екологични изисквания на вида лимитират по-широкото му разпространение и заедно със съществуващите заплахи за популациите и местообитанията обуславят необходимостта от предприемане на спешни мерки за защита. С най-висока степен на въздействие са заплахите от антропогенен характер, в частност стопанската дейност. Промяна в начина на ползване на земята, върху която са локализираны находищата и превръщането на терените в обработваеми земи би довело до необратими изменения и деградация на местообитанията, унищожаване на растенията и загуба на вида. Сериозна заплаха представлява и евентуалното реализиране на инвестиционни проекти, изграждането на ветроенергийни и фотоволтаични паркове и пр. С по-малка степен на въздействие са заплахите от естествен характер, отнасящи се до промяна в динамиката на местни видове (охрастяване), навлизането на инвазивни и чужди видове в находищата и пр.

За опазването на вида и местообитанията му, в процеса на разработване на плана за действие, две от находищата бяха обявени за защитени местности – ЗМ “Вятърница” в землището на с. Комарево и ЗМ „Находище на вълнестоцветно сграбиче - Бобошево” в землището на гр. Бобошево. Посочените находища попадат и в границите на НАТУРА зони “Река Вит” (BG 0000181) и “Скрино” (BG 0001013) – защитени зони по Директивата за местообитанията.

За да се осигури опазването и устойчивото съществуване на популациите на Вълнестоцветно сграбиче в плана за действие са набелязани редица мерки, по-важните от които са:

- провеждане на дългосрочен мониторинг върху състоянието на популациите и местообитанията;
- провеждане на научни изследвания с оглед осигуряване на по-ефективното опазване на вида
- провеждане на *in situ* мероприятия за поддържане на оптимални условия в местообитанията;
- запазване на генетичен материал в Националната семенна генбанка и в *ex-situ* колекции;
- провеждане на широка обществена информационна и разяснителна кампания по места с природозащитна цел

2. УВОД

2.1. Основание за разработване на плана

Предпоставка за разработване на настоящия план е необходимостта да бъде запазен един рядък, с висока консервационна стойност вид от българската флора, в отговор на националните и международни изисквания за опазване на биологичното разнообразие. Разработването на плана за действие за опазване на растителния вид Вълнестоцветно сграбиче (*Astragalus dasyanthus*) се основава на разпоредбите в Закона за биологичното разнообразие (чл. 52, т. 1, т. 2; чл. 53, т. 2), Наредба № 5/2003 на МОСВ и МЗГ (чл. 57 от ЗБР) за условията и реда, по които се изготвят планове за действие и Задание от Министерството на околната среда и водите.

Вълнестоцветното сграбиче отговаря на изискванията за видове, за които според посочените нормативни документи се предвижда разработване на планове за действие – защитен вид от Приложение № 3 на Закона за биологичното разнообразие, много рядък в страната, оценен по критериите на IUCN на национално ниво като “критично застрашен” и “рядък” в границите на световния му ареал.

Astragalus dasyanthus е обект на проекта “Пилотна мрежа от малки защитени територии за опазване на растения от българската флора по модела на растителните микрорезервати”. Една от основните задачи на проекта, свързана с опазването на ценни видове от българската флора, е разработването на планове за действие.

2.2. Процес на разработване на плана

За разработване на плана за действие за опазване на растителния вид Вълнестоцветно сграбиче (*Astragalus dasyanthus*) е събрана, анализирана и обобщена информация от основни литературни източници и научни публикации за българската флора (Вълев 1976; Делипавлов & Чешмеджиев 2003; Kozuharova 2008; Kozuharova & al. 2009, 2010) и колекциите в българските хербариуми (SOM, SO). Теренните наблюдения и изследвания на авторския колектив са проведени в продължение на три вегетационни сезона (2010 – 2012 г.). Данните за разпространение на вида, състояние на популациите, характеристика на местообитанията, идентифицирани заплахи от естествен и антропогенен характер и начините за тяхното преодоляване са отразени в отделните раздели на плана. Съдействие в събирането на необходимата информация и обсъждане в процеса на подготовка на плана е оказано от експерти от МОСВ, РИОСВ Плевен, РИОСВ Перник, РИОСВ Русе и представители на общинските администрации по места. В процеса на подготовка на плана са проведени консултации и с експерти, разработвали планове за действие за други растителни видове.

Планът за действие е подготвен в следната времева рамка:

А. Разработване на Проект на плана за действие

1. Събиране и анализ на наличната информация за вида и местообитанията му по литературни и хербарни данни. Инвентаризация на находищата. – 2010 г.
2. Теренни проучвания върху състоянието на популациите и местообитанията; определяне на заплахите; обработка и анализ на информацията – 2010, 2011, 2012
3. Подготовка на първи вариант на плана за действие – 2012 г.
4. Вътрешни обсъждания и консултации с експерти от РИОСВ – 2012 г.
5. Допълване на информацията – 2012 г.

Б. Изготвяне на окончателния проект на плана за действие

1. Внасяне на окончателния проект на план за действие в МОСВ – 2013 г.
2. Разглеждане на проекта на план за действие от Националния съвет за биологично разнообразие – 2013 г.
3. Корекции и допълнения след обсъждането в НСБР – 2013 г.
4. Утвърждаване на плана от Министъра на околната среда и водите – 2013 г.

2.3. Цел на плана

Основна цел на плана за действие е да създаде предпоставки и да подпомогне опазването и устойчивото съществуване на популациите и местообитанията на Вълнестоцветното сграбиче (*Astragalus dasyanthus*) в България.

Постигането на основната цел се предвижда да се осъществи чрез:

- Провеждане на *in situ* и *ex situ* дейности за поддържане на оптимални условия в естествените местообитания и запазване на генетичен материал в колекции;
- Провеждане на дългосрочен мониторинг на популациите - възможност да се проследява състоянието им и тенденциите, и своевременно да се реагира на появили се заплахи;
- Повишаване осведомеността и природозащитната култура на обществеността чрез провеждане на широка обществена информационна и разяснителна кампания по места с природозащитна цел.

3. ПРИРОДОЗАЩИТЕН И ЗАКОНОВ СТАТУС

3.1. Природозащитен статус

Astragalus dasyanthus е включен в Червения списък на висшите растения в България, категория “критично застрашен” [CRA4c;B1ab(i,ii,iii,iv)+2ab(i,ii,iii,iv);C1] (Stoyanov & Tzonev 2009) и в Червена книга на Р. България, Т. 1. Растения и гъби (Цонев *под печат*).

По критериите на *IUCN Red Lists of Threatened Plants* (Walters & Gillet 1998) е оценен като “рядък” в световен мащаб.

3.2. Законов статут

Защитен вид от Приложение № 3 на Закона за биологичното разнообразие в България.

4. ОСНОВНИ СВЕДЕНИЯ ЗА ВИДА В СТРАНАТА

4.1. Таксономия и номенклатура

Astragalus dasyanthus Pall., Reise 3 (1776) 749, et Spec. Astrag. (1800) 79; Bunge, Astrag. Geront. 1 (1868) 41; Hayek, Prodr. Fl. Penins. Balc. 1 (1926) 777; Chater, Fl. Eur. 2 (1968) 116 – **Вълнестоцветно сграбиче, Вълнестоцветен клин**

Морфологично описание

Многогодишно тревисто растение с мощно коренище. Стъблата 15–35 см високи, силно разклонени, пурпурночервени, покрити с дълги бели стърчащи власинки. Листата 8–25 см дълги, нечифтоперести, с къси дръжки, листната ос пурпурночервена. Лисчетата 15–20 двойки, елиптични до ланцетни, бяло копринесто влакнести. Съцветията с 10–20 цвята, кълбести, плътни, с пурпурночервена дръжка. Цветовете 20–25 мм дълги, лимоненожълти, с тясноланцетни влакнести прицветници. Плодът боб, до 20 мм дълъг, елипсовиден, гъстовлакнест. Цъфти от края на май до края на юни, плодоноси юли-септември. Насекомоопрашващо се. Размножава се вегетативно и със семена (Вълев 1976).

Ключови белези за разпознаване на вида от другите видове в рода

Характерни морфологични белези за вида са пурпурночервени, бяловлакнести стъбла, пурпурночервена листна ос и пурпурночервени дръжки на съцветията.

Видът е морфологично и екологично близък с *Oxytropis pilosa* (L.) DC., при който цветовете са бледожълти, сложния лист е с по-тесни и по-дълги листчета, а стъблата, листните оси и дръжките на съцветието са зелени.

4.2. Биология на вида

Биологичен тип – многогодишно тревисто растение.

Жизнена форма – хемикриптофит.

Опрашване – опрашва се от насекоми от вида *Bombus hortorum* (Kozuharova 2008).

Кълняемост на семената – при лабораторни условия семената покълват сравнително бързо, но кълняемостта е около 50% (Kozuharova 2010).

Хромозомни числа – $2n=2x=16$ (Павлова, 1988).

4.3. Разпространение

4.3.1. Общо разпространение

Ареалът на вида обхваща северната част на Балканския полуостров, Унгария, Румъния, Молдова, Украйна и Югозападна Русия.

Панонско-понтийско-балкански геоелемент.

4.3.2. Разпространение в страната

По литературни данни и наличните в българските хербариуми материали за вида се посочват следните находища:

Черноморско крайбрежие (северно)

- in graminosis prope Duran-Kulak, Distr. Balchik (B. Davidov 1903).

Погрешно съобщен вместо Oxytropis pilosa.

Дунавска равнина

- в околностите на град Оряхово при Дунава (Ст. Георгиев 1906). *Непотвърдено.*

- по сухи тревисти и песъчливи места около гр. Оряхово, гр. Козлодуй, с. Остров, с. Северци и с. Брегаре (Урумов 1935). *Непотвърдено.*

- по тревисти места около гр. Бяла Слатина и с. Бърдарски геран (Урумов 1917).

- Плевенските височини, с. Рибен, м. “Черешовица – Соваки” (15.07.1997, Р. Цонев, SO 98752, 98753, 98754, 99161; Цонев 2002).

Североизточна България

- с. Мечка, Русенско (Stoyanov 2012)

Струмска долина (северна)

- сухи места над гр. Бобошево, Кюстендилско (14.07.1986, Д. Павлова, SOM 148643)

- Бобошевски Руен, над гр. Бобошево, Кюстендилско - по слоговете на лозята и припечни тревисти места (31.05.1969, П. Панов, SOM 147548)
- Бобошево, Кюстендилско (Панов, Панова 1973).
- Гр. Бобошево, по пътя за манастира "Свети Дух", (1986 г., Д. Павлова, SO 94442-94446, 95192, 95109, 94552)

Средни Родопи

- Средни Родопи, над Пловдив (30.07.1904, Явашев, SOM 47670; 04.1910, V. Stribrny, SO 84158). *Непотвърдено.*
- Песъчливи места при Кричим, Пловдивско (04.1910 Стрибърни, SOM 47674; 17.05.1914, Mrkvicka, SOM 47 668, 47671; 05.1915 Стрибърни, SOA 6444-6446, SOA 16125). *Непотвърдено.*

Тракийска низина

- по сухи тревисти места между с. Селджиково (с. Калояново) и Хисар, Пловдивско (Урумов 1929). *Непотвърдено.*

4.4. Екология на вида

Преобладаващо видът е привързан към сухи до умерено влажни, средномощни карбонатни черноземни почви върху лъсови повърхнини (в Северна България), елемент в състава на степен тип растителност. По-рядко расте на сухи, плитки канелени почви (в Струмската долина), в състава на ксеротермни храстови и тревни съобщества с преобладаване на субсредиземноморски елементи. Развива се еднакво добре както на открити места (Дунавска равнина), така и в сред храстова и дървесна растителност (Струмска долина).

4.4.1. Находище в землището на с. Комарево, община Долна Митрополия, Плевенска област

Находището е локализирано югоизточно от селото, на десния долинен склон на р. Вит, в местността „Вятърница” и заема предимно заравнените билни части и слабо наклонените участъци на хълмовете със западно-югозападно изложение и надморска височина 70-110 м.

Почви - средномощни карбонатни черноземни върху лъсови повърхнини.

Климат - умереноконтинентален.

Растителни съобщества - ксеротермни растителни съобщества от степен тип, отнасящи се към приоритетния за опазване хабитат „Панонски лъсови степни тревни съобщества” (код 6250). В състава на тревните съобщества, доминирани

главно от *Chrysopogon gryllus*, влизат около 45 вида висши растения, сред които *Achillea collina*, *Anthemis tinctoria*, *Astragalus onobrychis*, *Convolvulus cantabrica*, *Satureja montana*, *Teucrium chamaedrys*, *Salvia nutans*, *Festuca valesiaca*, *Genista sessilifolia*, *Medicago falcata* и др. Единично или на малки групи се срещат храстите *Crataegus monogyna*, *Pyrus pyraeaster*, *Rosa sp.*, *Ligustrum vulgare*.

Собственост на земите и начин на трайно ползване в границите на находището

Собственост: общинска публична, за нуждите на селското стопанство

Категория по начин на трайно ползване: пасище, мерá.

Собственост на земите и начин на трайно ползване в съседни територии

Собственост: общинска публична; стопанисвана от общината; държавна частна; частна; на обществени организации.

Категория по начин на трайно ползване: ниви; залесена горска територия; територия за нуждите на селското стопанство; пасище, мерá; земеделски земи; изоставени територии за трайни насаждения.

4.4.2. Находище в землището на гр. Бобошево, община Бобошево, Кюстендилска област

Находището се намира на 700 м западно от гр. Бобошево, над шосето за Бобошевския манастир “Св. Димитър”, на хълм с източно изложение и надморска височина 520-600 м.

Почви - сухи, плитки канелени почви

Климат - преходносредиземноморски

Растителни съобщества - Почти 90 % от площта на находището представлява горска територия, включваща естествени смесени широколистни дървесни и храстови съобщества и култура от черен бор. Видът е елемент в състава на ксеротермни храстови и тревни съобщества с преобладаване на субсредиземноморски елементи. По-голяма част от местообитанието принадлежи към включения в Приложение № 1 на ЗБР хабитатен тип „Източни гори от космат дъб” (код 91AA). Проективното покритие на ниските дървесни и храстови видове е около 50%, преобладават *Juniperus oxycedrus*, *Fraxinus ornus*, *Quercus pubescens*, *Carpinus orientalis*, *Pyrus nivalis*, *Paliurus spina-cristi*. Тревната покривка е формирана от голям брой видове – около 70, сред които с най-голямо участие са *Festuca valesiaca*, *Koeleria splendens*, *Melica ciliata*, *Astragalus onobrychis*, *Agrimonia eupatoria*, *Anthemis tinctoria*, *Crupina vulgaris*, *Eryngium campestre*, *Geranium*

pussilum, Helianthemum nummularium, Medicago minima, Orlaya grandiflora, Poa pratensis, Teucrium chamaedrys, Trifolium campestre.

Собственост на земите и начин на трайно ползване в границите на находището

Собственост: по-голямата част е държавна частна (залесена горска територия) за нуждите на горското стопанство; по-малка част се стопанисва от общината, за нуждите на селското стопанство

Категория по начин на трайно ползване: залесена горска територия; пасище, мерá.

Собственост на земите и начин на трайно ползване в съседни територии

Собственост: държавна частна; стопанисвана от общината; общинска частна;

Категория по начин на трайно ползване: залесена горска територия; нива; временно неизползвана орна земя; полски път.

4.4.3. Находище в землището на с. Мечка, община Иваново, Русенска област

Ново за страната находище на вида, съобщено през 2012 г. (Stoyanov 2012)

Находището се намира западно от с. Мечка, на хълмовете в местн. Стълпище, на склон с изложение юг-югоизток, при около 90 м надм. в.

Почви - черноземни почви върху льосови повърхнини.

Климат - умереноконтинентален.

Растителни съобщества – Видът е елемент в състава на степни тревни съобщества с преобладаване на садина, белизма и коило. Местообитанието се отнася към хабитат 6250 “Панонски льосови степни тревни съобщества”.

Собственост на земите и начин на трайно ползване в границите на находището

Собственост: държавна частна, за нуждите на селското стопанство

Категория по начин на трайно ползване: пасище, мерá.

Собственост на земите и начин на трайно ползване в съседни територии

Собственост: държавна частна, за нуждите на селското стопанство

Категория по начин на трайно ползване: пасище

4.5. Състояние на популациите

4.5.1. Популация в землището на с. Комарево

Граници на популацията (*GPS координати*)

Точка	N	E	надм. в.
№ 1	43.55065°	24.62679°	75 m
№ 2	43.55001°	24.63179°	100 m
№ 3	43.54794°	24.63695°	105 m
№ 4	43.54624°	24.63930°	100 m
№ 5	43.54845°	24.62938°	80 m

Популацията заема площ 84 ха и има численост около 1500 индивида, разпределени сравнително равномерно, рядко поединично, в повечето случаи на групи от по 3-5 до 15-20 индивида. Плътноста на популацията не е висока (0,001 индивида/m²), но в някои участъци, където проективното покритие на вида достига до 60%, плътността нараства до 2-3 индивида/m².

Популацията е в стабилно състояние. Местообитанието не е нарушено.

4.5.2. Популация в землището на гр. Бобошево

Граници на популацията (*GPS координати*)

Точка	N	E	надм. в.
№ 1	42.15092°	22.98956°	600 m
№ 2	42.14954°	22.99164°	555 m
№ 3	42.15017°	22.99230°	540 m
№ 4	42.15227°	22.99141°	525 m
№ 5	42.15274°	22.98995°	540 m

Площта на популацията е 6,7 ха. Числеността е около 700 екземпляра, растящи предимно на групи от 3-15 индивида. Плътноста на популацията не е висока (около 0,01 индивида/m²), но в отделни участъци, където проективното покритие на вида е почти 100%, плътността достига до 3-4 индивида/m².

Популацията е в стабилно състояние. Видими нарушения в местообитанието не са наблюдавани.

4.5.3. Популация в землището на с. Мечка

Граници на популацията (*GPS координати*)

Точка	N	E	надм. в.
№ 1	43.70496°	25.79911°	70 m
№ 2	43.70464°	25.79769°	90 m
№ 3	43.70408°	25.79697°	90 m

Популацията заема площ под 1 ха. Числеността е около 300 индивида. Плътноста на популацията като цяло не е висока (0,03 индивида/m²).

Популацията е в стабилно състояние, не са установени видими нарушения.

Популацията се нуждае от допълнителни наблюдения.

4.6. Данни за отглеждане на вида в контролирани условия

Няма данни за отглеждане на вида извън естествените местообитания. Опитите да се запазят екземпляри в *ex situ* колекция се оказаха безуспешни.

5. ЗАПЛАХИ И ЛИМИТИРАЩИ ФАКТОРИ

5.1. Неподлежащи на управление фактори – обусловени от биологичните особености и екологични изисквания на вида:

- привързаност към специфичен хабитат;
- сравнително ниска кълняемост на семената;
- ограничени възможности за разселване;

5.2. Подлежащи на управление фактори:

- селскостопански мероприятия – промени в начина на трайно ползване на земята, разораване на пасищата и превръщането им в обработваеми земи;
- животновъдство (паша);
- горскостопански мероприятия – провеждане на неконтролирани сечи;
- инвестиционни проекти (телекомуникации, фотоволтаици, ветрогенератори)
- пожари;

Към факторите, подлежащи на управление могат да се посочат и:

- промяна в динамиката на местни видове – охрастяване;
- навлизане на инвазивни видове в находищата.

6. ПРЕДПРИЕТИ МЕРКИ ЗА ОПАЗВАНЕ

6.1. Опазване на местообитанията

6.6.1. В защитени местности

За опазване на две от находищата на Вълнестоцветното сграбиче са обявени защитени местности:

- **защитена местност „Вятърница”** в землището на с. Комарево, община Долна Митрополия, област Плевен. ЗМ включва 63% от популацията на вида – територията с най-представителната част от популацията, с най-висока численост, проотивно покритие и плътност на вида;
- **защитена местност „Находище на Вълнестоцветно сграбиче - Бобошево”** в землището на гр. Бобошево, община Бобошево, област Кюстендил.

ЗМ включва 100% от популацията.

6.6.2. В границите на НАТУРА зони

Находището при с. Комарево е в границите на НАТУРА зона “Река Вит” (BG 0000181); находището при гр. Бобошево е в Натура зона “Скрино” (BG 0001013); находището при с. Мечка е в Натура зона „Батин” (BG 0000232). Зоните са обявени по Директивата за местообитанията.

6.2. Преки природозащитни мерки, изследователски мерки и мониторинг

- Инвентаризация на находищата и оценка на състоянието им;
- Популационни изследвания;
- Оценка на степента на риска и тенденциите в развитието на популациите;
- Идентифициране на реални и потенциални заплахи;
- Разработване на Планове за мониторинг (в Приложение);
- Провеждане на ежегоден мониторинг по показателите от “Формуляр за мониторинг на висши растения” в съответствие с НСМБР и показателите от разработените Допълнителни формуляри.

6.3. Повишаване осведомеността за вида и необходимостта от опазването му

- Провеждане на информационни срещи на територията на РИОСВ Плевен и РИОСВ Перник за запознаване с обекта на опазване;
- Разпространение на информационни материали с природозащитна цел в общинските центрове и кметствата;
- Публикуване на информация на Internet страниците на проекта, МОСВ, РИОСВ, в местни електронни и печатни медии;
- Провеждане на срещи с местната и общинска администрации (кметове, еколози, експерти от структурите на ИАГ и общинските служби “Земеделие”) за запознаване с предвидените дейности по опазване на вида и във връзка с внесените Предложения за обявяване на защитени местности;
- Поставяне на информационни табели в близост до находищата.

7. НЕОБХОДИМИ ПРИРОДОЗАЩИТНИ ДЕЙСТВИЯ

7.1. Политики и законодателство

Обявяване на находището в землището на с. Мечка за защитена местност.

7.2. Пряко опазване и възстановяване на вида и местообитанията

- *in situ* дейности – ежегодна оценка на степента на захрастяване и появата на инвазивни видове в находищата. Отстраняване на храстова растителност при достигане на проективното ѝ покритие до 50% в находището при гр. Бобошево и до 10% в находището при с. Комарево;
- *ex situ* дейности – запазване на генетичен материал в Националната семенна генбанка и живи растения в колекция;
- проучване на възможностите за възстановяване на вида в находището при гр. Кричим с материал, получен по метода на *in vitro* размножаване.

7.3. Изследвания и мониторинг

- Проучване на възможностите за *in vitro* размножаване, запазване на получените растения в *ex situ* колекция като изходен материал за реинтродукция;
- Провеждане на дългосрочен мониторинг. Ежегодно наблюдение и оценка състоянието на популациите по показателите от “Формуляр за мониторинг на висши растения” и показателите от Допълнителните формуляри;
- Наблюдения и оценка на влиянието на климатичните промени върху фенологията и адаптивните способности на растенията

7.4. Повишаване осведомеността, природозащитната култура и уменията за опазване на вида

- Издаване на информационни материали (брошури, плакати, видеофилм) за обекта на опазване и отразяване на предприетите дейности в тази насока – за разпространение с природозащитна цел сред местната общност;
- Провеждане на информационни срещи по места за представяне на резултатите от изпълнението на дейности, свързани с опазването на вида и местообитанията.

8. МОНИТОРИНГ И ОЦЕНКА НА ПЛАНА

Индикатори за изпълнението и ефекта на набелязаните дейности.

Оценка на степента на изпълнение на Плана			
Цел	Индикатор	Период на наблюдение	Отговорник
100 % изпълнение на дейностите от плана	% изпълнени дейности от плана за действие за съответната година	всяка година	МОСВ
100 % от предвидените в плана средства са усвоени	% изразходени средства от предвидените за съответната година	всяка година	МОСВ
Изпълнение на дейности за повишаване обществената информираност относно опазване на вида	% изпълнени дейности за повишаване на обществената информираност	на всеки 3 години	МОСВ
Оценка на ефективността на Плана			
Липса на видими намаления на размера на популацията	Площ на популацията	на 3 години	ИБЕИ, РИОСВ, МОСВ
Числеността на популациите се запазва или нараства	Брой индивиди в площадките за мониторинг	на 3 години	ИБЕИ, РИОСВ, МОСВ
Липсват видими нарушения в местообитанията	Констатирани нарушения в местообитанията	всяка година	ИБЕИ, РИОСВ, МОСВ

9: БЮДЖЕТ И ГРАФИК ЗА РЕАЛИЗИРАНЕТО НА ДЕЙНОСТИТЕ

Дейности	Отговорни институции/ партньори	Период на изпълнение на дейностите											Източници на финансиране
		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	общо	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
I. Политики и законодателство													
Включване на дейности по опазването на вида и находищата в Общинските планове за опазване на околната среда	Проект Life08NAT/BG279; Общини Бобошево, Долна Митрополия, Иваново	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		Не е необходимо финансиране
Обсъждане и съгласуване между експерти от РИОСВ и ИБЕИ на въздействието на инвестиционни предложения в съседни на находищата територии	Проект Life08NAT/BG279; РИОСВ Плевен, РИОСВ Перник, РИОСВ Русе, ИБЕИ	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		Не е необходимо финансиране
II. Укрепване на научната основа за ефективното опазване на вида													
Издирване на нови находища и проучване на съобщените по литературни и хербарни данни, но непотвърдени досега	Проект Life08NAT/BG279; РИОСВ Плевен, Перник, Русе; НПО	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		Проект Life08NAT/BG279 РИОСВ, НПО, ИБЕИ
Провеждане на опити за <i>in vitro</i> размножаване	Проект Life08NAT/BG279 ИБЕИ	+	+										Проект Life08NAT/BG279 Проект на ИБЕИ
III. Мониторинг на вида													
Мониторинг в рамките на проект Life08NAT/BG279	Проект Life08NAT/BG279; РИОСВ Плевен, Перник, Русе	+											Проект Life08NAT/BG279
Дългосрочен мониторинг	РИОСВ Плевен, РИОСВ Перник, РИОСВ Русе		+	+	+	+	+	+	+	+	+		1080 лв. за РИОСВ Перник 1080 лв. за РИОСВ Плевен

Дейности	Отговорни институции/ партньори	Период на изпълнение на дейностите											Източници на финансиране	
		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	общо		
IV. In-situ опазване на вида														
Контрол на разпространението на инвазивни видове в находищата и в близост до тях и предприемане на мерки за отстраняването им	Проект Life08NAT/BG279; РИОСВ Плевен, Перник, Русе	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	Не е необходимо финансиране
Отстраняване на храстова растителност при превишаване на допустимото ѝ проективно покритие в находищата	Проект Life08NAT/BG279; РИОСВ Плевен, Перник, Русе, НПО	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	РИОСВ (МОСВ) НПО
V. Ex-situ опазване на вида														
Включване на материал от находищата на вида в колекция в Ботаническата градина, БАН	Проект Life08NAT/BG279	+	+											Не е необходимо финансиране
Депозирание на генетичен материал в Националната семенна генбанка и в Миленум Сийд Банк, Великобритания	Проект Life08NAT/BG279 ИБЕИ	+	+											Не е необходимо финансиране
Проучване на възможностите за реинтродукция и възтановяване на находището при гр. Кричим	Проект Life08NAT/BG279 РИОСВ Пазарджик	+	+	+										Проект Life08NAT/BG279; Проект ПУДООС
VI. Повишаване на информираността на местното население														
Предоставяне на текуща информация на Internet страниците на проекта, РИОСВ, МОСВ и в медиите	Проект Life08NAT/BG279 РИОСВ, МОСВ	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	Не е необходимо финансиране
Провеждане на анкети за установяване степента на информираност на местното население по опазване на вида	Проект Life08NAT/BG279; ИБЕИ, РИОСВ, НПО	+	+											Проект Life08NAT/BG279 ИБЕИ, РИОСВ, НПО
Разпространение на печатни информационни материали сред местната общественост с природозащитна цел	Проект Life08NAT/BG279 РИОСВ, Общини, НПО, доброволци	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	Проект Life08NAT/BG279 РИОСВ, Общини, НПО, доброволци

ПРИЛОЖЕНИЯ

1. Списък на използваните съкращения;
2. Библиография;
3. Снимков материал на вида и неговите местообитания;
4. Методика за оценка на популациите и находищата. Стандартна формуляр за мониторинг на висши растения и Допълнителни формуляри за наблюдение на популациите и контролните площадки;
5. Планове за мониторинг;
6. Отчет за проведените при разработването на плана научни изследвания;
7. Карта на известните находища на вида;
8. Индикативни карти за находищата;
9. Заповеди за обявяване на Защитени територии

Използвани съкращения

ЗМ – Защитена местност

ИАГ – Изпълнителна агенция по горите

ИАОС – Изпълнителна агенция по околна среда

ИБЕИ – Институт по биоразнообразие и екосистемни изследвания, БАН

МОСВ – Министерство на околната среда и водите

НПО – Неправителствена организация

НСБР – Национален съвет за биологично разнообразие

НСМБР – Национална система за мониторинг на биологичното
разнообразие

РИОСВ – Регионална инспекция по околната среда и водите

IUCN – Световен съюз за защита на природата

SO – Хербариум на Биологически факултет, СУ

SOM – Хербариум висши растения, ИБЕИ

Библиография

- Вълев, С.** 1976. Род *Astragalus* L. – В: Йорданов, Д. (ред.), Флора на Народна Република България. Т. 6, сс. 135-177. Изд. БАН, София.
- Георгиев, Ст.,** 1906. Принос за изучаване на двуразделките, гъбите, папратите и явнобрачните растения в България. Год. Соф. у-т кн. II: 106.
- Делипавлов, Д. & Чешмеджиев, И.** 2003. Определител на растенията в България. Изд. Аграрен Университет, Пловдив.
- Закон за биологичното разнообразие,** обн., ДВ, бр. 77 от 09.8.2002 г.
- Павлова, Д.** 1988. Таксономично проучване на представители на род *Astragalus* L. (клин) в България. Дисертация. 175 с.
- Панов, П. & Панова, Л.** 1973. Нови материали и критични бележки по флората на България. - Изв. Бот. и-т, БАН, кн. XXIII: 237.
- Урумов, Ив.,** 1917. Тринадесети принос към българската флора. - Сб. БАН, кн. VII: 67
- Урумов, Ив.,** 1929. Списък на растения събирани из Карловска околия. - Сб. БАН, кн. 25: 36.
- Урумов, Ив.,** 1935. Флората на Врачански окръг. - Сб. БАН, кн. 29: 64.
- Цонев, Р.** Под печат. *Astragalus dasyanthus* Pall. (стр. 195)– В: **Пеев, Д. и др.** (ред.), Червена книга на Р. България. Т. 1. Растения и гъби. ИБЕИ-БАН и МОСВ. София.
- Цонев, Р.** 2002. Флора и растителност в Средна Дунавска равнина между долините на реките Вит и Студена. Дисертация. 166 с.
- Davidov, V.** 1903. Zveiter Beitrag zur Kenntnis der Flora von Bulgarien.-Öst. Bot. Z. 53:165
- Kozuharova, E.** 2008. Do honeybees promote or reduce the reproduction of two rare plants in Bulgaria. – Phytol. Balcan. 14(3): 401-412.
- Kožuharova, E. & Firmage, D.H.** 2009. Notes on the reproductive biology of *Astragalus dasyanthus* Pall. (*Fabaceae*) – a rare plant for Bulgaria. – Dokl. Bulg. Acad. Nauk., 62(9): 1079-1089.
- Kožuharova, E., Tzvetanova, V. & Firmage, D.** 2010. Seed germination and seedling development of two rare *Astragalus* species (*Fabaceae*). – Phytol. Balcan. 16(1): 51-56.
- Stoyanov, S.** 2012. Reports 105-109. – In: **Vladimirov, V. & al.** (comps), New floristic records in the Balkans: 19. – Phyt. Balcan., 18(2): 222-223.
- Stoyanov, S & Tzonev, R.** 2009. *Astragalus dasyanthus* Pall. – In: **Petrova, A. & Vladimirov, V.** (eds), Red List of Bulgarian vascular plants. – Phytol. Balcan. 15(1): 67.
- Walter, K.S. & Gillett, H.J.** (eds). 1998. 1997 IUCN Red List of Threatened Plants. IUCN, The World Conservation Union, Gland & Cambridge.

Снимки от находището при гр. Бобошево

Снимки от находището при с. Комарево

Находището при с. Мечка

Методика за оценка на популациите и находищата

Параметри на наблюдение

При подбора на популационни параметри са взети предвид главно методическите указания на Заугольнова и др. (1993) и (Ryttäri & al., eds. 2003). Основните съображения са свързани с техническите възможности за по-широка приложимост към различни биологични типове, лесно и същевременно коректно отчитане на параметрите на терен. Възприет е подходът на “моментен” мониторинг в период от време на формиране на репродуктивни структури, което ще позволи освен присъствие или отсъствие на локалните популации да се събере информация за развитието и репродуктивния потенциал на вида.

Полевият формуляр за набирание на първични данни включва параметри и информационни полета, които се отнасят до характеристики от административен и географски характер.

Като специфични за висшите растения са следните информационни полета: флористичен район, GPS координати на популацията, отчетна единица, фенологична фаза, характеристика на местообитанието, площ на популацията, площ на находището, проективно покритие, плътност на популацията, проективно покритие на дървесна, храстова и тревна растителност, консервационнозначими видове, наличие на инвазивни видове, взети мерки за опазване и възстановяване. Реалните и потенциални заплахи се отчитат по възприетия от IUCN формуляр с класификацията на заплахите.

Указания за събиране на данни и попълване на полевия формуляр

Флористичен район. В това поле се отбелязва с “подчертаване” в кой флористичен район се намира наблюдавания вид.

Отчетна единица. В това поле се записва каква отчетна единица е възприета при конкретния вид, т.е. какво се брои. Ако обект на мониторинг са дървета, храсти, храстчета, туйфести треви или луковични растения, с ясно различаване на отделните индивиди, то те се преброяват. При растения с дълги пълзящи коренища и издънки, при които разграничаването на отделните индивиди е затруднено се регистрира отделно броят на вегетативните и генеративните издънки или други части. В полевия формуляр са посочени различни варианти на отчетна единица (дърво, храст, храстче, отделно тревисто растение, туйфа, цветоносен стрък, вегетативни листни розетки, вегетативен летораст, генеративен летораст) като избраната се отбелязва с “подчертаване”.

Фенологична фаза. В това поле се отразява в каква фенологична фаза се намира популацията на наблюдавания вид. Фенологичната фаза представлява етап от сезонното развитие, характеризира се с определени морфологични изменения, които протичат закономерно в определен срок. Основните фенологични фази са начало и край на вегетационния период (за първи признак се приема фенофазата набъбване на пъпките, следвани от начало на разпукване на пъпките, пълно разтваряне на пъпките, достигане на нормални размери на листата), развитие на репродуктивни органи (описват се фазите оформяне на съцветия от цветните и смесените пъпки, цъфтеж на мъжките и женски цветове-за двуполовите цъфтежът се определя по разтваряне на цветовете и появата на прашец, опрашване, оформяне на семенни люспи, поява на завръзи, оформяне на плодове, узряване на плодове/семена, опадане на зрели плодове/семена), начало на пожълтяване на листата (начало на есенен листопад, масово опадане на листата, край на опадане на листата) и период на опадане на листата. От представените варианти на фенофази чрез подчертаване се отбелязва установената фенофаза на вида.

GPS координати на популацията. Определя се точното местоположение на наблюдаваната популация/находище като се отчита централна точка и координатите на най-малко четири характерни точки на находището се регистрират с GPS, така че да може да се опише полигон. Препоръчително е да се засекат най-отдалечените точки в посоките север-юг и изток-запад. Засичането на по-голям брой точки от четири е за предпочитане.

При наличие на мозаечно-петниста структура на популацията се засичат координати на основните популационни фрагменти, като се засича централна точка за всеки от тях.

Характеристика на местообитанието. Този блок от информационни полета е свързан с характеристиката на условията на местообитание на вида в конкретното находище. От абиотичните условия се записват данни за надморска височина, форма на релефа, изложение, наклон, основна скала, почва, влажност. За по-точно определяне на някои от тези характеристики е добре, при възможност да се извърши предварителна справка като се ползват топографски, геоморфоложки, почвени и горски карти, аерофотоснимки и съпътстващата ги документация. При почвената характеристика се определя и степента на ерозия в находището. При оценката ѝ се използва информацията от различните карти, но на терена се прави визуално определяне на степента и вида на ерозията (площна или ровинна).

Биотичните фактори в находището се характеризират чрез посочване на основния тип растителност и оценка за общо проективно покритие на растителността и съответно проективно покритие в % на дървета, храсти и тревни видове и посочване на видовия им състав. Записват се основните съпътстващи видове в растителното съобщество, като на първо място се отбелязват, тези които изграждат съобществото и доминират в него. Други редки и застрашени видове, които се срещат в същото находище се записват в полето “консервационно значими видове”. В полето “конкуриращи видове” се отбелязват тези видове, които имат преки или косвени (чрез абиотичната среда) взаимоотношения с наблюдавания вид и възпрепятстват неговото нормално развитие и разпространение.

Площ на популацията. Този параметър дава информация за адаптивния потенциал и пространствената структура на популациите и показва заетата площ или размера на популацията (частта от земната повърхност, върху която има индивиди на наблюдавания вид). Мерната единица е хектар (ha). Площта на дадена популация/находище се определя, като очертаванията им се приравняват към някаква геометрична фигура (правоъгълник, квадрат, трапец, кръг и т.н.) и се измерват параметрите (дължина, широчина, диаметър и т.н.), необходими за изчисляването на площта на тази фигура. Измерването става с ролетка, или чрез очертаване на полигон чрез GPS. Когато находището съответства на кадастрална единица (отдел, подотдел и др.) в горска или земеразделителна карта, площта на находището се определя въз основа на наличната информация.

Когато индивидите в популациите на оценявания вид са разположени неравномерно и образуват отделни петна или групи в рамките на растителните съобщества, първоначално се определя площта на цялото находище на територията, на която се срещат негови индивиди, а след това се оценява и процентът от площта, зает от проучвания вид. За целта находището се разделя от паралелни и перпендикулярни маршрутни ходове, като по този начин то се разделя на отсечки от по 50 или 100 крачки, а в рамките на всяка отсечка се пресмята броят крачки, преминати по петното на проучвания вид. Чрез сумиране на показателите, получени от всички отсечки на маршрутния ход, се изчислява процентът от площта, заета от популациите на проучвания вид, а след това се изчислява и общата площ на тези популации, разглеждани като едно находище.

Плътност на популацията. Този параметър е свързан с пространствената структура на популациите и чрез неговото отчитане може да се отчита и тяхната динамика. Мерната единица може да бъде инд./m² или съответната отчетна единица – туфи, розетки, стръкове.

Преброяването и отчитането на вегетативни и генеративни индивиди или друга отчетна единица става отделно. Отделното отчитане на индивидите с репродуктивни структури дава възможност за оценяване на репродуктивния потенциал.

При малочислени популации е целесъобразно преброяването на всички индивиди. При многочислени е добре да се използват временни отчетни площадки, които се проектират така, че да се обхване разнообразието на средата и на биотипове. При дървета и храсти, влизащи в състава на горски съобщества се препоръчва пробните площадки да бъдат с размер 400 m^2 , а при тревисти и храстчета - 1 m^2 или 0.25 m^2 . При малки по площ популации се избират 3-5 отчетни площадки. При по-големи по площ популации броят на площадките зависи от равномерността в разпределението на наблюдавания вид в рамките на съобществото и в по-малка степен от обилието му. При оптимални условия са достатъчни 15 площадки, докато при неравномерно разпределение на вида това число може да достигне до 50, но в повечето случаи са достатъчни 25 площадки с размер 1 m^2 . Размерът на отчетната площадка зависи от размера на възрастните екземпляри. Като достатъчен се определя размерът на площадката, при който върху нея се поместват не по-малко от 5 възрастни индивида на наблюдавания вид. При по-голямо количество по-малки отчетни площадки се получава по-голяма точност.

Отчетните площадки се разполагат равномерно на определено разстояние една от друга, така че по възможност да се обхване цялото находище. Те могат да се разполагат успоредно или перпендикулярно, диагонално или във формата на “плик”, през орделени метри (3, 5, 10, 20), независимо от това, дали на дадено място има или няма екземпляри от даден вид. На тези отчетни площадки без установени видове се записват 0 инд., но задължително се включват при изчисляване на средната стойност.

Сумират се индивидите от всички отчетни площадки и се вписват съответния брой вегетативни, генеративни и общия брой индивиди от наблюдаваната пробна площ.

Отчетните площадки не трябва да се разполагат субективно.

Само в случаите, когато популацията представлява отделни петна, заемащи определен процент от площта, площадките се разполагат само в пределите на тези петна и не се разполагат върху места без наблюдавания вид.

Проективно покритие. Проективното покритие представлява проекция на надземните части на растението върху повърхността на почвата. То се определя окомерно или с помощта на квадрат-мрежа. При окомерното определяне върху всяка една отчетна площадка, като се гледа отгоре върху нея се преценява каква част от площадката ще заемат надземните части на изучаваното растение, ако те се долепят плътно едно до друго. Окомерното определяне може да се подпомогне с помощта на квадрат-мрежа (дървена или метална рамка с площ 0.25 до 1 m^2 , разделена с тънка жица или канап, на квадрати с площ по 1 dm^2 . Изчислява се и се записва средното проективно покритие в %).

Брой отчетни площадки. В това поле се записва броят на отчетните площадки, въз основа на които са отчетени популационните параметри.

Наличие на инвазивни видове. Параметърът позволява да се оцени присъствието и степента на въздействие на инвазивни (чужди) видове. Отчита се и % от общата площ на популацията и местообитанието, която е засегната от въздействието на инвазивния вид,

Заплахи и природни явления. Този параметър дава информация за наличието на преки или косвени отрицателни въздействия и дейности върху популацията на наблюдавания вид. При възможност се посочва какъв % от площта на популацията и/или находището е засегнато. Описва се установената за местообитанието съществуваща или потенциална заплаха.

Взети мерки за опазване, поддържане и възстановяване. Параметърът дава информация какви дейности са предприети за опазване, поддържане и възстановяване на вида и неговото местообитание. Записва се какви дейности са предприети и по какъв начин са реализирани

Формуляр за мониторинг на висши растения

Вид (латинско име):			
ДАТА	Начален час / Краен час на наблюдението	Място	
	/		
ЕКАТТЕ ☐	НАСЕЛЕНО МЯСТО	Област ☐	Община ☐
NUTS код ☐	РДГ ☐	РИОСВ ☐	(ДГС) Държавно Горско Стопанство ☐
Държавно Ловно Стопанство (ДЛС) ☐		Отдел ☐	Подотдел ☐
ПРОБНА ПЛОЩАДКА		БИОГЕОГРАФСКИ РЕГИОН	GPS координати (WGS 84) (централна точка)
		Алпийски	
Надморска височина		Континентален	Longitude
		Черноморски	Latitude
Мястото попада в: [ако мястото попада в ЗТ, се отбелязва името]			
Защитена територия по ЗЗТ:		име	
Национален парк			
		ОУ:	ПУ:
		Отдел:	Подотдел:
Природен парк			
Резерват			
Поддържан резерват			
Природна забележителност			
Защитена местност			
Други защитени територии:		име	
Корине място			
ОВМ			
Натура 2000			
Рамсарско място			
Вид ползване на земята:			
Собственост на земята: *			
Екип:	Наблюдатели	Институция	
1.			
2.			
3.			
4.			

Наличие в близост до находището на:	да / не	Разстояние до находищата [в м]	
Туристически пътеки			
Горски пътища			
Потоци			
Реки			
Обработваеми места			
Населени места			
Постройки			
Пътища			
Флористичен район: [подчертава се] Беласица, Витошки район, Дунавска равнина, Западни гранични планини, Знеполски район, Долината на р. Места, Пирин, Предбалкан, Рила, Родопи (Западни, Средни, Източни), Средна гора (Западна, Средна, Източна), Струмска долина, Странджа, Североизточна България, Славянка, Стара планина (Западна, Средна, Източна), Софийски район, Тракийска низина, Тунджанска хълмиста равнина, Черноморско крайбрежие (северно, южно)			
Отчетна единица : [подчертава се] дърво, храст, храстче, отделно тревисто растение, туфа, цветonosен стрък, вегетативни листни розетки, вегетативен летораст, генеративен летораст			
Фенологична фаза:			
Вегетативно развитие на популацията:		[отбелязва се с +]	
Поници, пъпки			
Начало на вегетация			
Вегетация			
Край на вегетация			
Отмиране			
Генеративно развитие на популацията:		[отбелязва се с +]	
Появяване на съцветия /спороносните листа			
Бутонизация /начало на спорообразуване			
Начало на цъфтежа /спорообразуване			
Пълен цъфтеж /спороносене			
Край на цъфтежа/ спороносенето			
Узряване на плодовете/спорангиите			
Зрели плодове/спорангии			
Няма признаци на генеративни органи			
GPS координати на популацията (WGS 84): Longitude Latitude			
Longitude	Longitude	Longitude	Longitude
Latitude	Latitude	Latitude	Latitude
Характеристика на местообитанието:			
Изложение: N, S, E, W, NE, NW, SE, SW		Форма на релефа:	
Наклон в градуси: [отбелязва се с +]		Основна скала: [отбелязва се с +]	
1–5°		силикат	
6–10°		варовик	
11–15°		лъос	
16–20°		пясъчник	

21–25°		неразкрито	
26–30°		друга основна скала:	
31–35°			
36–40°			
Почва:			
Тип:	[отбелязва се с +]	Мощност:	[отбелязва се с +]
смолници		плитки	
метаморфни		средномощни	
черноземи		мощни	
файоземи		Ерозия:	[отбелязва се с +]
лесивирани		неерозирано	
планосоли		слабо ерзирано	
жълтоземи		силно ерозирано	
торфенисти			
Влажност:	[отбелязва се с +]		[отбелязва се с +]
сухи		преовлажнени	
умерено влажни		заливни	
влажни		с променлива влажност	
Категория природно формирование:			[отбелязва се с +]
Морски местообитания			
Крайбрежни местообитания			
Блата, торфища и мочурища			
Тревни съобщества и съобщества на мъхове и лишей			
Храстови, храстчеви и тундрови съобщества			
Гори, горски и други залесени територии			
Скални местообитания			
Общо проективно покритие на растителността в %:			
Тип растителност:			[отбелязва се с +]
Широколистни летезелени листопадни гори от средноевропейски тип			
Степна растителост			
Бореално-планинска растителост			
Аркто-алпийска растителост			
Средиземноморска растителост			
Водна растителост			
Проективно покритие на дървесните видове в %:			
№	Дървесни видове (латинско име)		
1.		5.	
2.		6.	
3.		7.	
4.		8.	
Проективно покритие на храстите в %:			
№	Храсти (латинско име)		
1.		5.	
2.		6.	
3.		7.	
4.		8.	

Проективно покритие на тревистите видове в %:			
№	Тревисти видове (латинско име)		
1.		5.	
2.		6.	
3.		7.	
4.		8.	
№	Други конзервационно значими видове (латинско име)		
1.		5.	
2.		6.	
3.		7.	
4.		8.	
№	Конкуриращи видове (латинско име)		
1.		5.	
2.		6.	
3.		7.	
4.		8.	
Площ на популацията в ha:			
Плътност на популацията (брой отчетни единици / m ²):		Вегетативни:	Генеративни: Общо:
Проективно покритие на наблюдавания вид в %:			
Брой отчетни площадки:			
№	Наличие на инвазивни видове:	% на засегната популация:	
1.			
2.			
3.			
№	Заплахи и природни явления:	% на засегната площ / популация:	
1.			
2.			
3.			
№	Взети мерки за опазване и възстановяване:		
1.			
2.			
3.			
Бележки:			
Снимки [отбелязва се с + наличието на снимки, направени по време на наблюдението]			
Карти [отбелязва се с + наличието на карта/ карти на мястото за наблюдение]			

Допълнителен формуляр

(разработен за нуждите на Проект “Пилотна мрежа от малки защитени територии за опазване на растения от българската флора по модела на растителните микрорезервати” във връзка с разработване на плана за действие)

А. Показатели за наблюдение на цялата популация

(отчитат се веднъж годишно при първото посещение).

Дата Извършили наблюдението

1. Граници на популацията (GPS координати)

Точка	N	E	надм. В.
№ 1			
№ 2			
№ 3			
№ 4			
№ 5			

2. Площ на популацията.

3. Структура на популацията.

- Брой цъфтящи / плодоносещи екземпляри.
- Брой нецъфтящи / неплодоносящи екземпляри.

4. Численост (или проективно покритие) на контролния вид.

5. Общо проективно покритие на растителността в %.

6. Проективно покритие на дървесните и храстовите видове в %.

7. Проективно покритие на тревистите видове в %.

8. Конкуриращи видове в популацията и в близост до нейните граници.

9. Окомерна оценка за (*отчита се само при последното наблюдение за годината*):

- състоянието на популацията;
- видими нарушения и промени в качествата на местообитанието.

10. Заплахи за вида и местообитанието (*отчитат се по формуляра на IUCN*)

11. Категоризиране и приоритизиране на заплахите (*реални, потенциални, минимални и др.*) и оценка на степента на въздействието им (*висока, средна, ниска*).

12. Начин на трайно ползване на земята и предназначение.

13. Инфраструктурни елементи в близост до находището (*пътища, постройки, електропроводи, ветрогенератори, обработваеми земи и пр.*).

Б. Показатели за наблюдение в контролните площадки

(отчитат се при всяко посещение)

№ на контролната площадка....., фенологична фаза.....

дата на посещението....., извършил наблюдението.....

1. Численост на контролния вид.

2. Конкуриращи видове.

3. Визуална оценка на “здравословното състояние” на индивидите във всяка площадка

- В периода на цъфтеж

- брой индивиди с цветоносни стъбла;

- брой индивиди, необразуващи цветоносни стъбла;

- брой индивиди с увредени цветоносни стъбла.

- В периода на плодоносене

- брой плоносеци индивиди;

- брой неплоносеци индивиди;

- брой индивиди с увредени плодове.

4. Семенна продукция (*по преценка*).

5. Фитоценологични описания (*по преценка*).

6. Снимков материал при всяко посещение.

План за мониторинг на *Astragalus dasyanthus* Pall. (Вълнестоцветно сграбиче) в землището на с. Комарево, Плевенска област

Разработен от: гл. ас. Стоян Стоянов и ас. Валентина Горанова

1. Въведение

Вълнестоцветното сграбиче е един от видовете, обект на проекта *Пилотна мрежа от малки защитени територии за видове от българската флора по модела „растителни микрорезервати“*, финансиран от програмата на ЕС за околна среда Life+. Целта на проекта е да бъдат опазени уникални видове от българската флора и такива с единични или малко на брой находища, чиито популации се намират извън съществуващите в България защитени територии и са изложени на голям риск от унищожаване.

2. Цел на мониторинга

- 2.1. Установяване на състоянието на популацията и нейната динамика.
- 2.2. Оценка и приоритизиране на неблагоприятните въздействия върху вида и неговото местообитание и предприемане на адекватни мерки за тяхното отстраняване.
- 2.3. Запазване на размера на популацията на вида и естественото състояние на неговото местообитание.

3. Обща информация за вида

3.1. Природозащитен статус: *Astragalus dasyanthus* е включен в Приложение 3 на Закона за биологичното разнообразие и в Червена книга на Р. България, Т. 1. Растения и гъби (Цонев под печат). По критериите на IUCN видът е оценен като „критично застрашен“ на национално ниво (Stoyanov & Tzonev 2009) и като „рядък“ в световен мащаб. Находищата на *Вълнестоцветното сграбиче* в землището на село Комарево, Плевенско и в землището на гр. Бобошево, Кюстендилско попадат съответно в Натура зоните Река Вит (BG 0000181) и Скрино (BG 0001013) – защитени зони по Директивата за местообитанията (92/43/ЕЕС).

3.2. Морфологично описание: Многогодишно тревисто растение с мощно коренище. Стъблата 15–35 см високи, силно разклонени, пурпурночервени, покрити с дълги бели стърчащи власинки. Листата 8–25 см дълги, нечифтоперести, с къси дръжки, листната ос пурпурночервена. Лисчетата 15–20 двойки, елиптични до ланцетни, бяло копринесто

влакнести. Съцветията с 10–20 цвята, кълбести, плътни, с пурпурночервена дръжка. Цветовете 20–25 мм дълги, лимонено жълти, с тясноланцетни влакнести прицветници. Плодът до 20 мм дълъг, елипсовиден, гъстовлакнест боб. Цъфти от втората половина на май до края на юни, плодоноси юли-септември. Насекомоопрашващо се. Размножава се вегетативно и със семена.

Забележка: При остаряването на хербарните материали власинките променят цвета си от бял в ръждивокафяв. Видът е морфологично и екологично близък с *Oxytropis pilosa* (L.) DC., който се отличава със своите бледо жълти цветове, с по-тесните си и по-дълги листчета и със зелените си стъбла, листни оси и дръжки на съцветието.

3.3. Общо разпространение: Ареалът на вида обхваща северната част на Балканския полуостров, Унгария, Румъния, Молдова, Украйна и Югозападна Русия.

3.4. Разпространение в България: Известен с изолирани находища в северната част на Струмската долина при гр. Бобошево, Кюстендилско, в Дунавската равнина при село Комарево, Плевенско и в Североизточна България при село Мечка, Русенско. От района на Добруджа видът е погрешно съобщен вместо *Oxytropis pilosa*. В находището при гр. Кричим, което вероятно е унищожено, *A. dasyanthus* е събиран за последно през 1915 г.

3.5. Местообитания на вида: Находището на *Вълнестоцветното сграбиче* при гр. Бобошево е локализирано на 700 m западно от града, близо до шосето за Бобошевския манастир „Св. Димитър“. Видът расте на плитки канелени почви и елемент в състава на ксеротермни храстови и тревни съобщества с преобладаване на субсредиземноморски елементи. По-голямата част от неговото местообитание принадлежи към включения в Приложение 1 на ЗБР хабитатен тип Източни гори от космат дъб (код 91AA).

В Плевенско и Русенско *A. dasyanthus* расте на средномощни карбонатни черноземни почви в състава на степен тип растителност, отнасяща се към приоритетния за опазване хабитатен Панонски лъсови степни тревни съобщества (код 6250).

3.6. Основни заплахи за вида: При гр. Бобошево почти 90 % от площта на находището представлява залесена горска територия, включваща естествени смесени широколистни горски и храстови съобщества и култура от черен бор. Останалата част е пасище, мерá. В непосредствена близост се намират постройки от вилната зона на Бобошево и частни терени – ниви и временно неизползвана орна земя. Провеждането на горскостопански мероприятия (залесявания, сечи), както и реализирането на инвестиционни намерения в обхвата на находището са потенциални заплахи, които могат да причинят необратими негативни последици за вида и неговото местообитание.

Находищата в Северна България (Плевенско и Русенско) са в непосредствена близост до земеделските терени и там потенциална заплаха се явява разширяването на обхвата на обработваемите земи за сметка на пасищата, разположени на богати черноземни почви. Други потенциални заплахи в тези находища са инфраструктурните и инвестиционните проекти (строеж на пътища, ветрогенераторни и фотоволтаични паркове и др.), водещи до промяна в режима на ползване на земята и загуба на местообитанието.

4. Методика за извършването на мониторинга

За основа на настоящия **План за мониторинг** се използва **Формуляр за мониторинг на висши растения** на ИАОС. Към него е приложен изготвения от екипа на проекта Допълнителен формуляр, в който са включени показатели, отразяващи спецификите на конкретния вид. За попълване на Полевия формуляр се използва утвърдената от ИАОС Методика за мониторинг на висши растения. Всички данни, които ще бъдат събрани са съвместими с Националната система за мониторинг на биологичното разнообразие и ще бъдат предоставени на ИАОС.

Неразделна част от Мониторинговия план са: **Формуляр за мониторинг на висши растения** на ИАОС и **Допълнителен формуляр** в 2 части: *Показатели за наблюдение на цялата популация* и *Показатели за наблюдение в контролните площадки*.

4.1. Място за извършване на мониторинга: популацията на *Astragalus dasyanthus* в землището на село Комарево, Плевенско, местност „Вятърница”.

4.2. Отчетна единица: отделно тревисто растение.

4.3. Периоди на наблюдение: 2 пъти годишно – началото на юни (*фаза на цъфтеж*) и края на юли (*фаза на плодоносене*).

4.4. Брой контролни площадки, площ и GPS координати

Ще бъдат заложени 4 броя постоянни мониторингови площадки, всяка от тях с размери 2×2 m (4 m²). Разположението на площадките ще е съобразено с пространствената структура на популацията. При всяко посещение ще се отчитат както показателите за наблюдение на цялата популация, така и показателите за наблюдение в контролните площадки.

GPS координати на контролните площадки:

Контролна площадка	N	E	надм. в.
№ 1	43.55058°	24.62699°	75 m
№ 2	43.55013°	24.62939°	105 m
№ 3	43.55000°	24.63293°	115 m
№ 4	43.54794°	24.63431°	115 m

Необходим човешки ресурс и финансови средства за осъществяване на мониторинга в периода 2014 – 2022 г.

През 2013 г. мониторингът се извършва по проект Life08NAT/BG279 с участието на 1 експерт от РИОСВ Плевен. От 2014 г. до 2022 г. мониторингът се извършва от 1 експерт от РИОСВ Плевен.

Календарна година	Начин на калкулация	Брой експерти	Сума
2013	1 ден през юни + 1 ден през юли 2 дни × 2 експерти × 20 лв дневни = 80 лв 2 дни × 1 експерт РИСОВ × 60 лв = 120 лв пътни за 2 наблюдения × 60 лв = 120 лв материали и оборудване: 20 лв	2 от екипа на проекта + 1 експерт от РИОСВ Плевен	340 лв от проект Life08NAT/BG279
2014	1 ден през юни + 1 ден през юли 2 дни × 1 експерт × 10 лв дневни = 20 лв пътни за 2 наблюдения × 40 лв = 80 лв материали и оборудване: 20 лв	1 експерт от РИОСВ Плевен	120 лв от РИОСВ Плевен (МОСВ)
2015	1 ден през юни + 1 ден през юли 2 дни × 1 експерт × 10 лв дневни = 20 лв пътни за 2 наблюдения × 40 лв = 80 лв материали и оборудване: 20 лв	1 експерт от РИОСВ Плевен	120 лв от РИОСВ Плевен (МОСВ)
2016	1 ден през юни + 1 ден през юли 2 дни × 1 експерт × 10 лв дневни = 20 лв пътни за 2 наблюдения × 40 лв = 80 лв материали и оборудване: 20 лв	1 експерт от РИОСВ Плевен	120 лв от РИОСВ Плевен (МОСВ)
2017	1 ден през юни + 1 ден през юли 2 дни × 1 експерт × 10 лв дневни = 20 лв пътни за 2 наблюдения × 40 лв = 80 лв материали и оборудване: 20 лв	1 експерт от РИОСВ Плевен	120 лв от РИОСВ Плевен (МОСВ)
2018	1 ден през юни + 1 ден през юли 2 дни × 1 експерт × 10 лв дневни = 20 лв пътни за 2 наблюдения × 40 лв = 80 лв материали и оборудване: 20 лв	1 експерт от РИОСВ Плевен	120 лв от РИОСВ Плевен (МОСВ)
2019	1 ден през юни + 1 ден през юли 2 дни × 1 експерт × 10 лв дневни = 20 лв пътни за 2 наблюдения × 40 лв = 80 лв материали и оборудване: 20 лв	1 експерт от РИОСВ Плевен	120 лв от РИОСВ Плевен (МОСВ)
2020	1 ден през юни + 1 ден през юли 2 дни × 1 експерт × 10 лв дневни = 20 лв пътни за 2 наблюдения × 40 лв = 80 лв материали и оборудване: 20 лв	1 експерт от РИОСВ Плевен	120 лв от РИОСВ Плевен (МОСВ)
2021	1 ден през юни + 1 ден през юли 2 дни × 1 експерт × 10 лв дневни = 20 лв пътни за 2 наблюдения × 40 лв = 80 лв материали и оборудване: 20 лв	1 експерт от РИОСВ Плевен	120 лв от РИОСВ Плевен (МОСВ)
2022	1 ден през юни + 1 ден през юли 2 дни × 1 експерт × 10 лв дневни = 20 лв пътни за 2 наблюдения × 40 лв = 80 лв материали и оборудване: 20 лв	1 експерт от РИОСВ Плевен	120 лв от РИОСВ Плевен (МОСВ)
Общо	Разходи за мониторинг на <i>Astragalus dasyanthus</i> за периода 2013-2022 г.	Разходи от проекта Разходи от РИОСВ	340 лв. 1080 лв.

План за мониторинг на *Astragalus dasyanthus* Pall. (Вълнестоцветно сграбиче) в землището на гр. Бобошево, Кюстендилска област

Разработен от: гл. ас. Стоян Стоянов и ас. Валентина Горанова

1. Въведение

Вълнестоцветното сграбиче е един от видовете, обект на проекта *Пилотна мрежа от малки защитени територии за видове от българската флора по модела „растителни микрорезервати”*, финансиран от програмата на ЕС за околна среда Life+. Целта на проекта е да бъдат опазени уникални видове от българската флора и такива с единични или малко на брой находища, чиито популации се намират извън съществуващите в България защитени територии и са изложени на голям риск от унищожаване.

2. Цел на мониторинга

- 2.1. Установяване на състоянието на популацията и нейната динамика.
- 2.2. Оценка и приоритизиране на неблагоприятните въздействия върху вида и неговото местообитание и предприемане на адекватни мерки за тяхното отстраняване.
- 2.3. Запазване на размера на популацията на вида и естественото състояние на неговото местообитание.

3. Обща информация за вида

3.1. Природозащитен статус: *Astragalus dasyanthus* е включен в Приложение 3 на Закона за биологичното разнообразие и в Червена книга на Р. България, Т. 1. Растения и гъби (Цонев под печат). По критериите на IUCN видът е оценен като „критично застрашен” на национално ниво (Stoyanov & Tzonev 2009) и като „рядък” в световен мащаб. Находищата на *Вълнестоцветното сграбиче* в землището на село Комарево, Плевенско и в землището на гр. Бобошево, Кюстендилско попадат съответно в Натура зоните Река Вит (BG 0000181) и Скрино (BG 0001013) – защитени зони по Директивата за местообитанията (92/43/ЕЕС).

3.2. Морфологично описание: Многогодишно тревисто растение с мощно коренище. Стъблата 15–35 см високи, силно разклонени, пурпурночервени, покрити с дълги бели стърчащи власинки. Листата 8–25 см дълги, нечифтоперести, с къси дръжки, листната ос пурпурночервена. Лисчетата 15–20 двойки, елиптични до ланцетни, бяло копринесто влакнести. Съцветията с 10–20 цвята, кълбести, плътни, с пурпурночервена дръжка. Цветовете 20–25 мм дълги, лимонено жълти, с тясноланцетни влакнести прицветници.

Плодът до 20 мм дълъг, елипсоиден, гъстовлакнест боб. Цъфти от втората половина на май до края на юни, плодоноси юли-септември. Насекомоопрашващо се. Размножава се вегетативно и със семена.

Забележка: При остаряването на хербарните материали власинките променят цвета си от бял в ръждивокафяв. Видът е морфологично и екологично близък с *Oxytropis pilosa* (L.) DC., който се отличава със своите бледо жълти цветове, с по-тесните си и по-дълги листчета и със зелените си стъбла, листни оси и дръжки на съцветието.

3.3. Общо разпространение: Ареалът на вида обхваща северната част на Балканския полуостров, Унгария, Румъния, Молдова, Украйна и Югозападна Русия.

3.4. Разпространение в България: Известен с изолирани находища в северната част на Струмската долина при гр. Бобошево, Кюстендилско, в Дунавската равнина при село Комарево, Плевенско и в Североизточна България при село Мечка, Русенско. От района на Добруджа видът е погрешно съобщен вместо *Oxytropis pilosa*. В находището при гр. Кричим, което вероятно е унищожено, *A. dasyanthus* е събиран за последно през 1915 г.

3.5. Местообитания на вида: Находището на *Вълнестоцветното сграбиче* при гр. Бобошево е локализирано на 700 m западно от града, близо до шосето за Бобошевския манастир „Св. Димитър”. Видът расте на плитки канелени почви и елемент в състава на ксеротермни храстови и тревни съобщества с преобладаване на субсредиземноморски елементи. По-голямата част от неговото местообитание принадлежи към включения в Приложение 1 на ЗБР хабитатен тип Източни гори от космат дъб (код 91AA).

В Плевенско и Русенско *A. dasyanthus* расте на средномощни карбонатни черноземни почви в състава на степен тип растителност, отнасяща се към приоритетния за опазване хабитат Панонски лъсови степни тревни съобщества (код 6250).

3.6. Основни заплахи за вида: При гр. Бобошево почти 90 % от площта на находището представлява залесена горска територия, включваща естествени смесени широколистни горски и храстови съобщества и култура от черен бор. Останалата част е пасище, мeрa. В непосредствена близост се намират постройки от вилната зона на Бобошево и частни терени – ниви и временно неизползвана орна земя. Провеждането на горскостопански мероприятия (залесявания, сечи), както и реализирането на инвестиционни намерения в обхвата на находището са потенциални заплахи, които могат да причинят необратими негативни последици за вида и неговото местообитание.

Находищата в Северна България (Плевенско и Русенско) са в непосредствена близост до земеделските терени и там потенциална заплаха се явява разширяването на обхвата на обработваемите земи за сметка на пасищата, разположени на богати черноземни почви. Други

потенциални заплахи в тези находища са инфраструктурните и инвестиционните проекти (строеж на пътища, ветрогенераторни и фотоволтаични паркове и др.), водещи до промяна в режима на ползване на земята и загуба на местообитанието.

4. Методика за извършването на мониторинга

За основа на настоящия **План за мониторинг** се използва **Формуляр за мониторинг на висши растения** на ИАОС. Към него е приложен изготвения от екипа на проекта Допълнителен формуляр, в който са включени показатели, отразяващи спецификите на конкретния вид. За попълване на Полевия формуляр се използва утвърдената от ИАОС Методика за мониторинг на висши растения. Всички данни, които ще бъдат събрани са съвместими с Националната система за мониторинг на биологичното разнообразие и ще бъдат предоставени на ИАОС.

Неразделна част от Мониторинговия план са: **Формуляр за мониторинг на висши растения** на ИАОС и **Допълнителен формуляр** в 2 части: *Показатели за наблюдение на цялата популация* и *Показатели за наблюдение в контролните площадки*.

4.1. Място за извършване на мониторинга: популацията на *Astragalus dasyanthus* в землището на гр. Бобошево, Кюстендилско.

4.2. Отчетна единица: отделно тревисто растение.

4.3. Периоди на наблюдение: 2 пъти годишно – средата на юни (*фаза на цъфтеж*) и средата на август (*фаза на плодоносене*).

4.4. Брой контролни площадки, площ и GPS координати

Ще бъдат заложени 4 броя постоянни мониторингови площадки, всяка от тях с размери 2×2 m (4 m²). Разположението на площадките ще е съобразено с пространствената структура на популацията. При всяко посещение ще се отчитат както показателите за наблюдение на цялата популация, така и показателите за наблюдение в контролните площадки.

GPS координати на контролните площадки:

Контролна площадка	N	E	надм. в.
№ 1	42.14980°	22.99141°	560 m
№ 2	42.15113°	22.99141°	530 m
№ 3	42.15187°	22.99084°	540 m
№ 4	42.15228°	22.99106°	545 m

Необходим човешки ресурс и финансови средства за осъществяване на мониторинга в периода 2014 – 2022 г.

През 2013 г. мониторингът се извършва по проект Life08NAT/BG279 с участието на 1 експерт от РИОСВ Перник. От 2014 г. до 2022 г. мониторингът се извършва от 1 експерт от РИОСВ Перник.

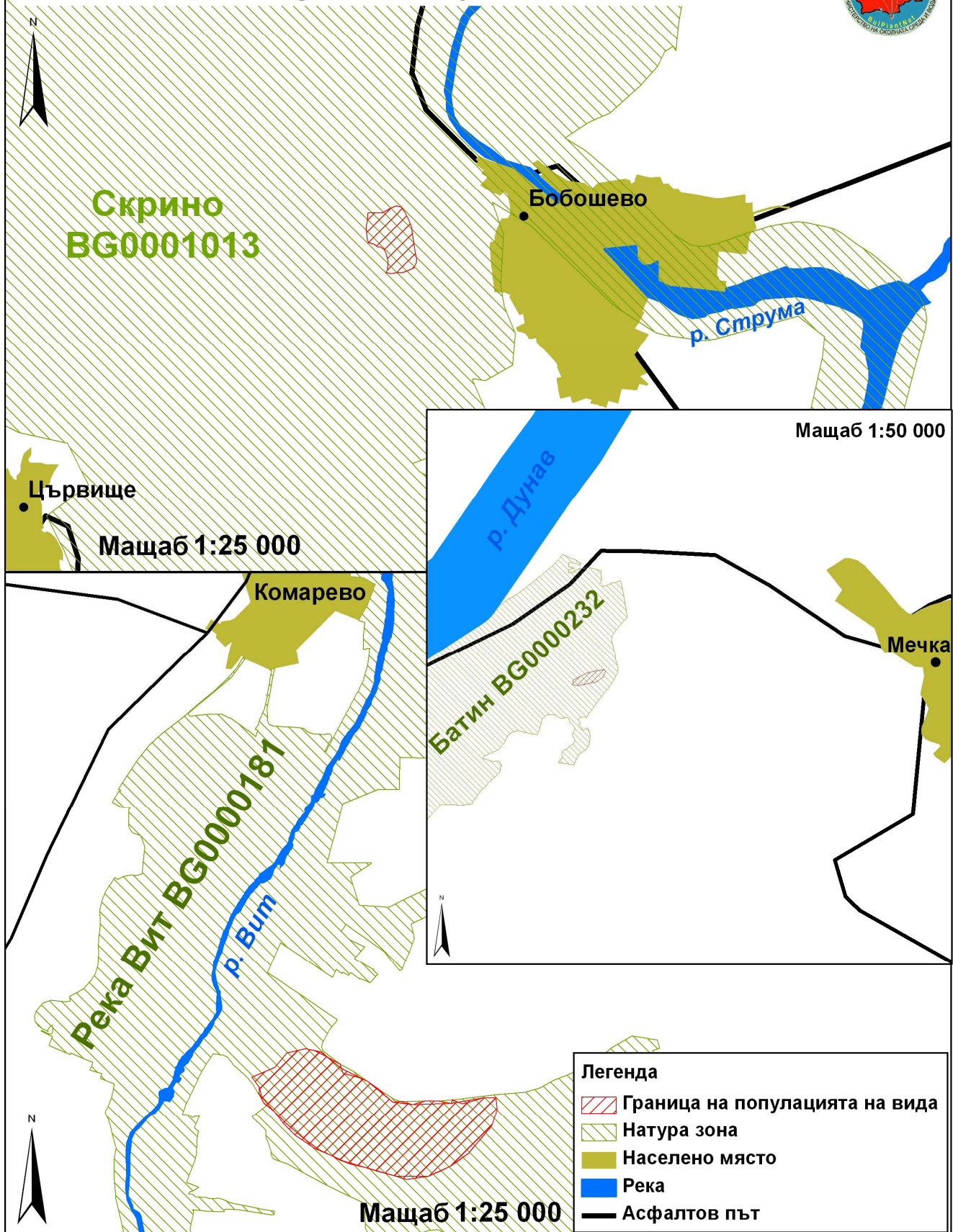
Календарна година	Начин на калкулация	Брой експерти	Сума
2013	1 ден през юни + 1 ден през август 2 дни × 2 експерти × 20 лв дневни = 80 лв 2 дни × 1 експерт РИСОВ × 60 лв = 120 лв пътни за 2 наблюдения × 50 лв = 100 лв материали и оборудване: 20 лв	2 от екипа на проекта + 1 експерт от РИОСВ Перник	320 лв от проект Life08NAT/BG279
2014	1 ден през юни + 1 ден през август 2 дни × 1 експерт × 10 лв дневни = 20 лв пътни за 2 наблюдения × 40 лв = 80 лв материали и оборудване: 20 лв	1 експерт от РИОСВ Перник	120 лв от РИОСВ Перник (МОСВ)
2015	1 ден през юни + 1 ден през август 2 дни × 1 експерт × 10 лв дневни = 20 лв пътни за 2 наблюдения × 40 лв = 80 лв материали и оборудване: 20 лв	1 експерт от РИОСВ Перник	120 лв от РИОСВ Перник (МОСВ)
2016	1 ден през юни + 1 ден през август 2 дни × 1 експерт × 10 лв дневни = 20 лв пътни за 2 наблюдения × 40 лв = 80 лв материали и оборудване: 20 лв	1 експерт от РИОСВ Перник	120 лв от РИОСВ Перник (МОСВ)
2017	1 ден през юни + 1 ден през август 2 дни × 1 експерт × 10 лв дневни = 20 лв пътни за 2 наблюдения × 40 лв = 80 лв материали и оборудване: 20 лв	1 експерт от РИОСВ Перник	120 лв от РИОСВ Перник (МОСВ)
2018	1 ден през юни + 1 ден през август 2 дни × 1 експерт × 10 лв дневни = 20 лв пътни за 2 наблюдения × 40 лв = 80 лв материали и оборудване: 20 лв	1 експерт от РИОСВ Перник	120 лв от РИОСВ Перник (МОСВ)
2019	1 ден през юни + 1 ден през август 2 дни × 1 експерт × 10 лв дневни = 20 лв пътни за 2 наблюдения × 40 лв = 80 лв материали и оборудване: 20 лв	1 експерт от РИОСВ Перник	120 лв от РИОСВ Перник (МОСВ)
2020	1 ден през юни + 1 ден през август 2 дни × 1 експерт × 10 лв дневни = 20 лв пътни за 2 наблюдения × 40 лв = 80 лв материали и оборудване: 20 лв	1 експерт от РИОСВ Перник	120 лв от РИОСВ Перник (МОСВ)
2021	1 ден през юни + 1 ден през август 2 дни × 1 експерт × 10 лв дневни = 20 лв пътни за 2 наблюдения × 40 лв = 80 лв материали и оборудване: 20 лв	1 експерт от РИОСВ Перник	120 лв от РИОСВ Перник (МОСВ)
2022	1 ден през юни + 1 ден през август 2 дни × 1 експерт × 10 лв дневни = 20 лв пътни за 2 наблюдения × 40 лв = 80 лв материали и оборудване: 20 лв	1 експерт от РИОСВ Перник	120 лв от РИОСВ Перник (МОСВ)
Общо	Разходи за мониторинг на <i>Astragalus dasyanthus</i> за периода 2013-2020 г.	Разходи от проекта	320 лв.
		Разходи от РИОСВ	1080 лв.

Резултати от проведените научни изследвания в процеса на разработване на плана за действие

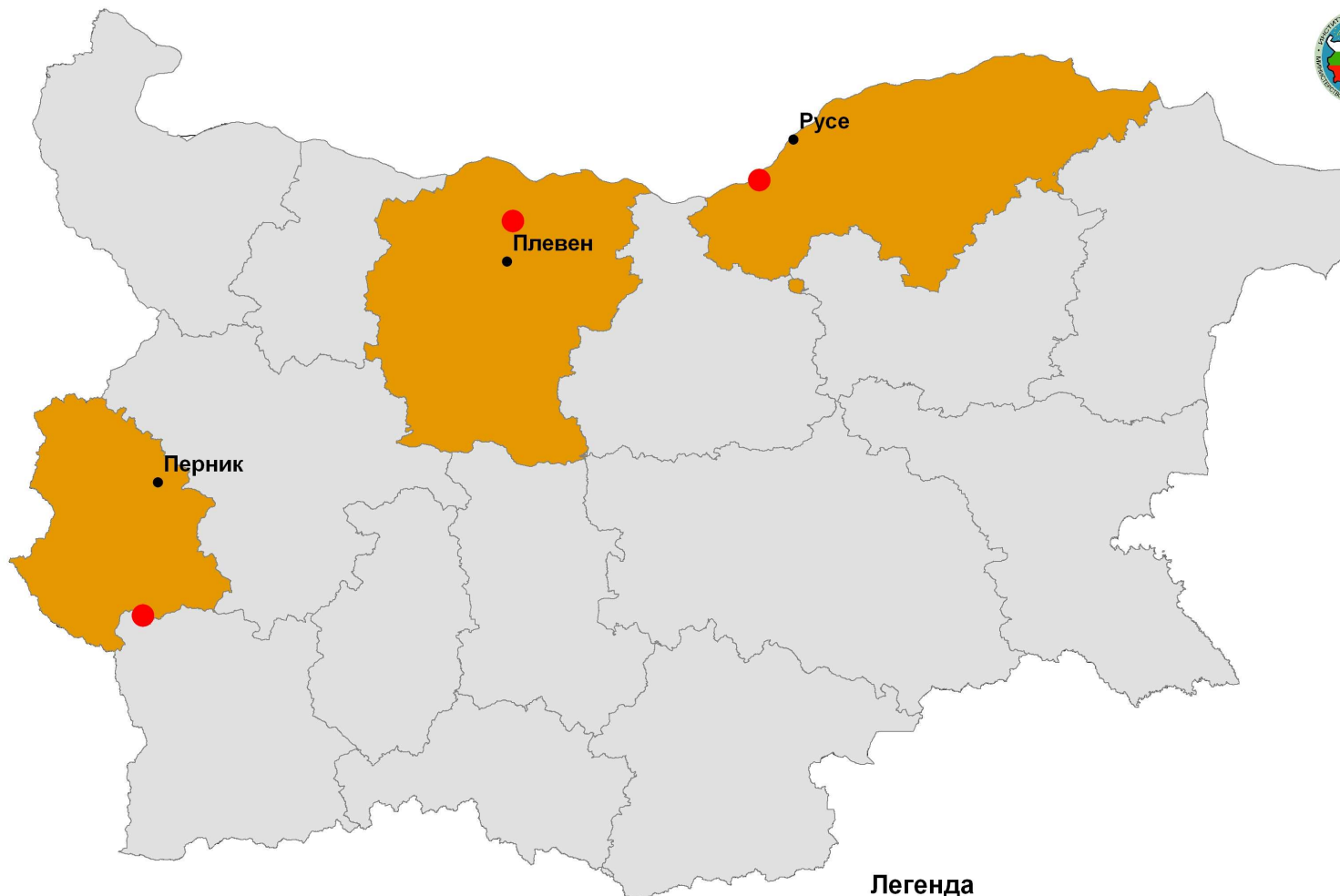
- Анализирани и обобщени са наличните в литературата и хербарните колекции информация за разпространението на Вълнестоцветното сграбиче в България;
- Събрана е информация за природозащитния статус на вида на национално ниво и в световен мащаб;
- Локализиран и картиран (с GPS координати) са известните находища в землищата на с. Комарево, Плевенска област и гр. Бобошево, Кюстендилска област;
- Установено е ново находище на вида в землището на с. Мечка, Русенска област (публикация Stoyanov 2012)
- Обобщени са данните за биологичните особености на вида от литературата и собствени проучвания;
- Събрани са данни за екологичните характеристики на находищата;
- Определен е видовия състав на съобществата, в които участва Вълнестоцветното сграбиче в отделните находища;
- Събрани са данни за площ, численост, структурата на популациите, плътност, проективно покритие на вида в известните находища;
- Идентифицирани са заплахите за вида и местообитанията му, обусловени от различни фактори;
- Събрани са данни за собственост, предназначение и начин на трайно ползване на земите, в които попадат находищата, както и за съседните територии;
- Изготвени са планове за мониторинг за популациите в землищата на гр. Бобошево и с. Комарево и е проведено обучение за тяхното прилагане с експерти от РИОСВ;
- Заложени са контролни площадки и се провежда ежегодно наблюдение за оценка състоянието на популациите, местообитанията, заплахите *;
- Предприети са мерки за опазване на вида и местообитанията му – внесени са Предложения за обявяване на ЗМ и за 2 от находищата са обявени ЗМ (т. 6.6.1., с.11);

* Данните от мониторинга се въвеждат в разработената по проект Life08NAT/BG279 база данни, която след приключването му ще бъде достъпна *on-line*

Популации на Вълнестоцветно сграбиче (*Astragalus dasyanthus*)

Индикативна карта на находищата на вида Вълнестоцветно сграбиче (*Astragalus dasyanthus*)

Легенда

- Находище на вида
- Територии на РИОСВ Перник, Плевен и Русе

Мащаб 1:2 000 000

МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ

ЗАПОВЕД
 № РА-06
 София, 12.01.2017

На основание чл.39, във връзка с чл.33, ал.1, т.2 от Закона за защитените територии (ЗЗТ), с цел опазване на растителен вид вълностоцветно сграбиче (*Astragalus dasycanthus* Pail.) и неговото местообитание:

1. Обявявам защитена местност „Вягършица“, в землището на село Комарево, община Долна Митрополия, област Плевен, с площ 527.821 дка.

2. Защитената местност включва имоти с номера: 300129, 266033, 266034, 266035 съгласно Карта на възстановената собственост за землището на село Комарево, ЕКАТТЕ 38145, община Долна Митрополия, област Плевен, с обща площ 527.821 дка.

3. В границите на защитената местност се забранява:
- 3.1. Премана на плащиа на трайно ползване и предназначението на земята;
 - 3.2. Пряко или косвено унищожаване на екземпляри от вида вълностоцветно сграбиче (*Astragalus dasycanthus* Pail.), както и на части от тях;
 - 3.3. Разораване на имотите и създаване на трайни насаждения;
 - 3.4. Залесяване;
 - 3.5. Внасяне на чужди за района растителни и животински видове;
 - 3.6. Дейности, водещи до утъпкване и ерозиране на почвите.

4. След влизане в сила на настоящата заповед, РИОСВ – Плевен да предприеме необходимите действия за отразяване на защитената територия в Картата на възстановената собственост за землището на село Комарево, ЕКАТТЕ 38145, община Долна Митрополия, област Плевен.

5. Защитената местност да се впише в Държавния регистър на защитените територии при Министерство на околната среда и водите.

6. Нарушителите на тази заповед се наказват съгласно административнонаказателните разпоредби на Закона за защитените територии.

7. На основание на чл.45 от ЗЗТ, заповедта да се обнародва в „Държавен вестник“.

8. Заповедта може да бъде обжалвана по реда на Административнопроцесуалния кодекс пред Върховния административен съд и едномесечно след от обнародването и в „Държавен вестник“.

МИНИСТЪР:

МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ

ЗАПОВЕД

№ РД-205

София, 04.03.2013г.

На основание чл.39, във връзка с чл.33, ал.1, т.2 от Закона за защитените територии (ЗЗТ), с цел опазване на растителен вид **вълнестоцветно сграбиче (*Astragalus dasycanthus*)** и неговото местноabitание:

1. Обявявам **защитена местност „Находнище на вълнестоцветно сграбиче - Бобошево“**, в землището на град Бобошево, община Бобошево, област Кюстендил, с площ 126.982 ха.
2. Защитената местност включва имоти с номера: 000077, 061002, 059004 съгласно Карта на възстановената собственост на землището на град Бобошево, ЕКАТТЕ 04532, община Бобошево, област Кюстендил, с обща площ 126.982 ха.
3. В границите на защитената местност се забранява:
 - 3.1. Промяна в предназначението и начина на крайно ползване на земята;
 - 3.2. Строителство, с изключение на дейности, свързани с реконструкция, ремонт и поддръжка на съществуващи съоръжения;
 - 3.3. Извеждане на топи сени;
 - 3.4. Палене на огън;
 - 3.5. Паркиране на превозни средства;
 - 3.6. Внасяне на чужди растителни видове.
4. След влизане в сила на настоящата заповед, РИОСВ - Черник да предприеме необходимите действия за отразяване на защитената територия в картата на възстановената собственост за землището на град Бобошево, ЕКАТТЕ 04532, община Бобошево, област Кюстендил.
5. Защитената местност да се внесе в Държавния регистър на защитените територии при Министерство на околната среда и водите.
6. Нарушителите на тази заповед се наказват съгласно административнонаказателните разпоредби на Закона за защитените територии.
7. На основание на чл.43 от ЗЗТ, заповедта да се обнародва в „Държавен вестник“.
8. Заповедта може да бъде обжалвана по реда на Административнопроцесуалния кодекс пред Върховния административен съд в едномесечен срок от обнародването ѝ в „Държавен вестник“.

МИНИСТЪР:

СИОНА КАРАДЖОВА